ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЯШЕЛ ҮЗӘН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
БИШНӘ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

КАРАР

2021 елның 5 марты №32

Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы Бишнә авыл җирлеге Советы депутаты статусы турында нигезләмәне раслау хакында

«Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»гы 06.10.2003 ел, №131-ФЗ Федераль законы, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында»гы 24.07.2004 ел, №45-ЗРТ Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Бишнә авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы, Бишнә авыл җирлеге Советы Регламенты нигезендә Бишнә авыл җирлеге Советы карар итте:

1. Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының Бишнә авыл җирлеге Советы депутаты статусы турында нигезләмәне расларга (1 нче кушымта).

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында (http://pravo.tatarstan.ru, Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталы составында Яшел Үзән муниципаль районы сайтында (http://zelenodolsk.tatarstan.ru) «Интернет» мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә, шулай ук Татарстан Республикасы Яшел Үзән муниципаль районы Бишнә авыл җирлегенең мәгълүмат стендларында: Бишнә авылы, Үзәк урамы, 5 (Советның административ бинасы), Бишнә авылы, Школьная урамы, 10 (Бишнә авыл мәдәният йорты бинасы) урнаштырырга.

3. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Бишнә авыл җирлеге башлыгына йөкләргә.

Бишнә авыл җирлеге башлыгы, Совет рәисе: **И.М.Фатхуллин**

Бишнә авыл җирлеге Советының
2021елның 5 мартындагы №32
карарына 1 нче кушымта

Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районы Бишнә авыл җирлеге Советы депутаты статусы турында нигезләмә

Әлеге нигезләмә Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының Бишнә авыл җирлеге Советы депутаты (алга таба-депутат) хокукларын һәм бурычларын билгели, үз вәкаләтләрен гамәлгә ашырганда төп хокукый һәм социаль гарантияләрне күздә тота.

Статья 1. **Депутат статусының хокукый нигезе**

1. Депутат статусы Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы Зеленодольск муниципаль районының «Бишнә авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы (алга таба-җирлек уставы), әлеге Нигезләмә нигезендә билгеләнә.

2. Депутат - бер мандатлы сайлау округы буенча муниципаль сайлауларда сайланган Россия Федерациясе гражданины һәм Бишнә авыл җирлеге Советында (алга таба – җирлек Советы) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнарында һәм муниципаль норматив хокукый актларда каралган вәкиллекле һәм башка вәкаләтләрне гамәлгә ашырырга вәкаләтле вәкил.

3. Депутат үз эшчәнлегендә Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, җирлек Уставына һәм муниципаль норматив хокукый актларга, шулай ук сайлаучылар мәнфәгатьләренә таяна.

4. Депутат үз статусын депутат вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле булмаган эшчәнлек өчен файдаланырга хокуклы түгел.

5. Депутатка Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, җирлек уставы, әлеге Нигезләмә нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәэмин ителә.

Статья 2. **Депутат статусы белән бәйле чикләүләр, тыюлар**

- Депутатлар Россия Федерациясе Федераль Собраниесе Дәүләт Думасы депутатлары, Россия Федерациясе Федераль Собраниесе Федерация Советы әгъзалары, Татарстан Республикасы Дәүләт Советы депутатлары була алмый, Россия Федерациясенең башка дәүләт вазыйфаларын, Татарстан Республикасы дәүләт вазыйфаларын, шулай ук дәүләт граждан хезмәте вазыйфаларын һәм муниципаль хезмәт вазыйфаларын били алмый. Җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты, 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, депутат вәкаләтләрен бер үк вакытта үти алмый.

2. Үз вәкаләтләрен даими нигездә башкаручы депутат хокуклы түгел:

1) эшмәкәрлек эшчәнлеге белән шәхсән яки ышанычлы затлар аша шөгыльләнергә;

2) коммерция яки коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә катнашу, түбәндәге очраклардан тыш:

а) сәяси партия, һөнәр берлеге органы, шул исәптән җирле үзидарә органында, җирлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлап алу органы тарафыннан, башка иҗтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчемсез милек милек милекчеләр ширкәтенең гомуми җыелышында катнашу (конференция);

б) коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә (сәяси партия, һөнәри берлек органы, шул исәптән җирле үзидарә органында, җирлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлау органы, башка иҗтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчемсез милек милекчеләр ширкәтенең гомуми җыелышында катнашу (конференция), Татарстан Республикасы Президентының алдан хәбәрнамәсе нигезендә катнашу, Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә;

в) Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре советында, башка муниципаль берәмлекләрнең берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында җирлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә тәкъдим итү;

г(җирлек исеменнән оешманы гамәлгә куючы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру тәртибен яисә муниципаль милектә булган акцияләр (устав капиталындагы өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгели торган муниципаль хокукый актлар нигезендә җирлекнең идарә органнарында һәм Ревизия комиссиясендә, гамәлгә куючы (акционер, катнашучы) булган оешманың идарә итү органнарында һәм Ревизия комиссиясендә җирлек мәнфәгатьләрен бушлай тәкъдим итү;);

д) федераль законнарда каралган башка очраклар;

3) башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнергә, мөгаллимлек, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлектән тыш. Шул ук вакытта мөгаллимлек, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлек бары тик чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданнары һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый, әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкача каралмаган булса;

4) идарә органнары, попечительлек яки Күзәтчелек советлары, Россия Федерациясе территориясендә эшләүче чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм аларның структур бүлекчәләре составына, әгәр Россия Федерациясенең халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, керергә.

3. Депутатлар «коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш.

Статья 3. **Депутат вәкаләтләре вакыты**

1. Депутатның вәкаләтләре вакыты җирлек уставы белән билгеләнә һәм кимендә ике һәм биш елдан артык була алмый.

2. Депутат вәкаләтләре сайланган көннән башлана һәм яңа чакырылыш авыл җирлеге Советы эшли башлаганнан бирле туктатыла.

Статья 4. **Депутат хокуклары**

Депутат хокуклы:

- җирлек Советында даими комиссияләргә һәм тиешле вазыйфаларга сайларга һәм сайланырга;
- җирлек Советы тарафыннан карау өчен сораулар бирергә;
- высказывать фикерен формалаштыру мәсьәләләре буенча төзелә торган авыл җирлеге Советы органнары һәм кандидатуралары вазыйфаи затлар, сайланучы (назначаемых, согласуемых) авыл җирлеге Советы тарафыннан;
- закон чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә авыл җирлеге Советының хокукый актлары проектларын кертергә;
- көн тәртибе буенча, фикер алышына торган мәсьәләләрне карау тәртибе һәм асылы буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, җирлек Советы карарлары проектларына төзәтмәләр кертергә;
- җирлек Советы сессияләрендә теләсә кайсы органның яисә вазыйфаи затның, җирлек Советына хисап бирүче яисә контрольдә тотылырга тиешле мәгълүматын яки чираттан тыш хисапны тыңлау турында тәкъдимнәр кертергә;
- участвовать в прениях в установленном настоящим Регламентом порядке;
- үз тәкъдимнәрен нигезләп һәм тавыш бирү мотивлары буенча чыгыш ясарга, белешмә бирергә;
- җирлек Советы сессияләрендә, аның фикеренчә, иҗтимагый әһәмияткә ия булган гражданнар мөрәҗәгатьләрен игълан итәргә.;
- җирле үзидарә Советы тарафыннан төзелә торган органнар һәм вазыйфаи затлар кандидатуралары составы (саны, персональ) буенча фикерен әйтергә;
- 11) җирлек Советының даими комиссияләре, сессияләре беркетмәләре белән танышырга.

Статья 5. **Депутат вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату**

1. Депутат вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләгең белән отставка;

3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яисә чикләнгән эшчән дип тану;

4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яки вафат булган дип игълан итү;

5) суд карары үз көченә керде;

6) Россия Федерациясеннән даими яшәү урынына чыгу;

7) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, чит ил гражданы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданлыгын туктату, аның нигезендә чит ил гражданы чит дәүләт органнарына сайланырга, аларга чит дәүләт гражданлыгы алырга йә яшәүгә рөхсәт яисә Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булып тормаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслый торган башка документ яисә башка документ алырга хокуклы, аның нигезендә чит ил гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы җирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы;

8) сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;

9) җирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;

10) хәрби хезмәткә чакыру яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә юлламалар;

11) «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда (алга таба - 131-ФЗ номерлы Федераль закон) һәм башка федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.

2. Депутатның вәкаләтләре «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлары (кертемнәре) булуны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон, әгәр 131-ФЗ номерлы Федераль законда башкасы каралмаса, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон белән вакытыннан алда туктатыла.

3. Җирлек Советының депутатның вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турындагы карары вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән алып 30 көннән дә соңга калмыйча, ә бу нигез җирлек Советы сессияләре арасында барлыкка килгән очракта, - мондый нигез барлыкка килгән көннән соң өч айдан да соңга калмыйча кабул ителә.

4. Татарстан Республикасы Президенты депутатның вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәҗәгать иткән очракта, вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән очракта, әлеге гариза җирлек Советына кергән көн була.

5. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1-7, 10 һәм 11 пунктларында күрсәтелгән очракларда депутат вәкаләтләрен туктату турында җирлек Советы карарында депутат вәкаләтләрен туктату көне билгеләнә.

6. Депутатның әлеге статьяның 1 өлешендәге 8 пунктында каралган очракта вәкаләтләре чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтиҗәләре рәсми басылып чыккан көннән җирлекнең тиешле вәкиллекле органы депутаты туктатыла.

7. Депутатның әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пунктында каралган очракта вәкаләтләре җирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан йә җирлек башлыгы яисә җирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан көннән туктатыла.

Статья 6. **Депутатның таныклыгы һәм күкрәк билгесе**

1. Депутат үз шәхесен һәм вәкаләтләрен раслый торган документ булган таныклыкка, шулай ук үз вәкаләтләре чоры дәвамында аның тарафыннан файдаланыла торган күкрәк билгесенә ия.

Статья 7. **Депутат эшчәнлеген гамәлгә ашыру шартлары**

- Депутат, җирлек Уставында билгеләнгән очраклардан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт бурычларын үтәү белән берләштереп, даими нигездә эшли.
- Даими нигездә җирлек Советының билгеләнгән санынннан иң күбе депутат эшли ала.

3. Үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыру өчен депутатка аена ике эш көненә эш урынын (вазыйфасын) саклап калу гарантияләнә.

Статья 8. **Депутатның эшчәнлек формалары**

Депутатның эшчәнлек рәвешләре түбәндәгеләр:

- җирлек Советы сессияләре эшендә катнашу;
- җирлек Советының даими комиссияләре эшендә катнашу;
- дәүләт хакимиятенең федераль органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары вазыйфаи затларына, оештыру-хокукый рәвешләренә, иҗтимагый берләшмәләргә бәйсез рәвештә оешма җитәкчеләренә мөрәҗәгать;
- норматив хокукый акт проектын кертү;
- депутат гарызнамәсе кертү;
- җирлек советы кабул итә торган муниципаль хокукый актлар проектларын эшләүдә катнашу;
- Татарстан Республикасы Дәүләт Советына закон чыгару инициативасы тәртибендә җирлек советы кертә торган Татарстан Республикасы законнары проектларын эшләүдә катнашу;
- сайлаучылар белән очрашулар, аларның мөрәҗәгатьләре белән эшләү, вәкиле булган җирлек халкына үзенең эшчәнлеге һәм җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүмат бирү;
- җирле референдумнарны, гавами тыңлауларны, җыелышларны, конференцияләрне һәм гражданнарны сораштыруларны оештыруда һәм уздыруда катнашу;

10) территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыруда катнашу.

2. Депутат үз эшчәнлеген федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында һәм җирлек Уставында каралган башка рәвешләрдә дә гамәлгә ашырырга мөмкин.

Статья 9. **Депутат ярдәмчеләре**

1. Депутат депутат эшчәнлеген гамәлгә ашыруда аңа ярдәм күрсәтү өчен өч ярдәмчегә ия булырга хокуклы. Депутат ярдәмчеләренең эше (эшчәнлеге) иҗтимагый башлангычларда башкарыла.

2. Депутат үз ярдәмчеләре өчен җаваплы һәм аларны теләсә кайсы вакытта алмаштырырга хокуклы.

3. Депутат ярдәмчеләре эшенең (эшчәнлегенең) хокукый нигезләре җирлек Советы раслаган җирлек Советы депутаты ярдәмчесе турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

Статья 10. **Депутатның сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәте**

1. Депутат җирлек халкы, шулай ук җирлек территориясендә урнашкан предприятиеләр, оешмалар, дәүләт органнары һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Депутат сайлаучылар алдында хисап тота, үз эше турында елга кимендә бер тапкыр сөйли, аларга җирлек Советы эше турында әледән-әле хәбәр итә, шулай ук аена кимендә бер тапкыр халыкны кабул итә.

3. Депутат җирлек халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чараларны күрә, алардан кергән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карый, үз вәкаләтләре чикләрендә аларда булган мәсьәләләрне дөрес һәм үз вакытында хәл итүгә ярдәм итә.

4. Гражданнарны кабул итә

5. Җәмәгать фикерен өйрәнә һәм, кирәк була калса, тиешле дәүләт хакимияте органнарына, җирле үзидарә органнарына һәм иҗтимагый берләшмәләргә тәкъдимнәр кертә.

6. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары биналарда, махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук йорт эчендәге территорияләрдә уздырыла. Бу очракта аларны үткәрү тормыш-яшәешне тәэмин итү, транспорт яисә социаль инфраструктура, элемтә объектлары эшчәнлеге бозылуга, җәяүлеләр һәм (яисә) транспорт чаралары хәрәкәтенә комачаулар булдыруга йә гражданнарның торак урыннарына яисә транспорт яисә социаль инфраструктура объектларына керүенә китермәскә тиеш. Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарының яисә җирле үзидарә органнарының мондый очрашулар турында хәбәре таләп ителми. Шул ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарга аларны уздыру датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

7. Депутатның гавами чара рәвешендә сайлаучылар белән очрашулары җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә үткәрелә.

8. Җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнарында билгеләнә торган гавами чара рәвешендә депутат сайлаучылар белән очрашуларны оештыруга яисә уздыруга каршылык күрсәтү Россия Федерациясе законнары нигезендә административ җаваплылыкка китерә.

Статья 11. **Депутатлар этикасы кагыйдәләрен үтәү**

1. Депутат җирлек Советы тарафыннан раслана торган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә, шул исәптән түбәндәге йөкләмәләрне үтәргә тиеш:

1) шәхсән яисә якын туганнарына кагылышлы мәсьәләләрне хәл иткәндә җирле үзидарә органнары эшендә катнашудан һәм җирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданнар эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусын файдаланмау;

2) депутат бурычларын объектив башкаруда шик тудырырлык үз-үзеңне тотыштан тыелырга, шулай ук аның абруена яисә җирлек Советы абруена зыян китерергә сәләтле конфликтлы хәлләрдән качарга мөмкин;

3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы булганда - шәхси кызыксыну (турыдан-туры яисә читләтеп) депутат бурычларын тиешенчә, объектив, өлешсез үтәүгә йогынты ясый яисә йогынты ясый торган вәзгыять, - бу хакта җирлек Советына хәбәр итәргә һәм аның әлеге конфликтны булдырмауга яисә җайга салуга юнәлдерелгән карарын үтәргә;

4) җирлек Советында билгеләнгән гавами чыгышлар кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегенә бәйле булмаган максатларда конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйле рәвештә аңа мәгълүм булган белешмәләрне фаш итмәскә һәм файдаланмаска;

6) депутат бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә физик һәм юридик затлардан бүләкләүләр (бүләкләр, акчалата бүләкләү, ссуда, хезмәт күрсәтүләр, күңел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары өчен түләү һәм башка бүләкләүләр) алынмаска.

Статья 12. **Депутатның, аның хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр**

1. Татарстан Республикасы дәүләт граждан хезмәткәрләре тарафыннан керемнәр, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләр тапшыру өчен Татарстан Республикасы Президенты тарафыннан билгеләнгән срокта ел саен депутат (даими нигездә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы затлардан тыш) түбәндәгеләрне тапшырырга тиеш:

1) хисап чорында (1 гыйнвардан 31 декабрьгә кадәр) барлык чыганаклардан алынган керемнәре (акчалата бүләкләүне, пенсияләрне, пособиеләрне, башка түләүләрне кертеп) турында белешмәләр, шулай ук аның милек хокукындагы мөлкәте турында һәм хисап чоры ахырына торышы буенча мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр (31 декабрь);

2) хисап чорында (1 гыйнвардан 31 декабрьгә кадәр) алган хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының барлык чыганаклардан (хезмәт хакын, пенсияләрне, пособиеләрне, башка түләүләрне кертеп) керемнәре турында белешмәләр, шулай ук алар милек хокукында булган мөлкәт турында һәм хисап чоры ахырына аларның мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр (31 декабрь);

3 җир кишәрлеге, башка күчемсез мөлкәт объекты, транспорт чарасы, кыйммәтле кәгазьләр (оешмаларның устав (тупланма) капиталларындагы катнашу өлешләре, пайлар), цифрлы финанс активлары, хисап чорында цифрлы валюта (1 гыйнвардан 31 декабрьгә кадәр) сатып алу буенча алыш-биреш буенча һәр алыш-биреш буенча үз чыгымнары, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының чыгымнары турында белешмәләр, әгәр мондый алыш-бирешләрнең гомуми суммасы әлеге затның һәм аның хатынының (иренең) хисап чорына кадәрге соңгы өч елдагы гомуми кеременнән артып китсә һәм әлеге алыш-бирешләрне башкару чыганаклары хакында.

2. Депутат Татарстан Республикасы Президентына керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләр тапшыра.

3. Депутат керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында алар биргән белешмәләрдә күрсәтелмәгән яисә кайсы белешмәләр тулысынча чагылдырылмаган яисә ялгышлар булган очракта, алар Татарстан Республикасы Президентына керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында төгәлләштерелгән белешмәләрне тапшырырга хокуклы.

Депутат әлеге статьяның 1 пунктында күрсәтелгән срок тәмамланганнан соң бер ай эчендә төгәлләштерелгән белешмәләрне тапшырырга мөмкин.

4. Керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирмәү яки объектив сәбәпләр аркасында шәһәр Советы депутаты тарафыннан керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат тапшыру мөмкинлеге булмау турында гариза Татарстан Республикасы Президенты билгеләгән тәртиптә карап тикшерелергә тиеш.

5. Керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләрне тапшырмаган, шулай ук белә торып дөрес булмаган яисә тулы булмаган белешмәләрне тапшырган өчен депутат Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы була.

6. Шәһәр Советы депутаты коррупциягә каршы тору турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләрнең дөреслеген һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Президенты карары буенча уздырыла.

7. Үз керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында төгәл булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр тапшырган депутатка, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр, әгәр әлеге белешмәләрне бозып күрсәтүләре җитди булмаса, 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин.

8. Депутатлар тарафыннан тапшырылган керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турындагы белешмәләр Зеленодольск муниципаль районының «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәренең рәсми сайтында урнаштырыла һәм (яисә) муниципаль хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә массакүләм мәгълүмат чараларына бастырып чыгару өчен бирелә.

Статья 13. **Депутатның сайлаучылар алдында җаваплылыгы**

1. Депутатның сайлаучылар алдында җаваплылыгы аны сайлаган сайлаучыларның ышанычын югалту нәтиҗәсендә барлыкка килә.

2. Сайлаучыларның ышанычын югалткан депутат сайлаучылар тарафыннан гамәлдәге законнарда, җирлек уставында билгеләнгән нигезләрдә һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

3. Депутатны чакыртып алу нигезләре булып депутат-ның аңа карата ышанычын шик астына куя торган һәм депутат статусына туры килми торган, Россия Федерациясе Конституциясен, Татарстан Республикасы Конституциясен, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарын һәм башка норматив хокукый актларын, җирлек Уставын һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны үтәүдә чагылган конкрет хокукка каршы карарлар яисә гамәлләр (гамәл кылмау) тора.

4. Депутатны чакыртып алу буенча тавыш бирү халык инициативасы буенча «Россия Федерациясе гражданнары сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән тәртиптә, 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып, җирле референдум уздыру өчен Татарстан Республикасы законы нигезендә кабул ителә торган тәртиптә үткәрелә.

5. Депутатны чакыртып алу өчен нигез итеп бары тик аның суд тәртибендә раслаган очракта аның конкрет хокукка каршы карарлары яисә гамәлләре (гамәл кылмавы) гына хезмәт итә ала.

6. Депутатны чакыртып алу процедурасы аңа сайлаучыларга чакыртып алу өчен нигез буларак күрсәтелә торган хәлләр турында аңлатмалар бирү мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

7.Әгәр чакыртып алу өчен муниципаль берәмлектә (сайлау округында) теркәлгән сайлаучыларның кимендә яртысы тавыш бирсә, депутат сайланган дип санала.

8. Депутатны чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгаклары һәм кабул ителгән карарлар рәсми басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

Статья 14. Депутатның җирлек Советы сессияләрендә катнашуы.

- Депутат җирлек Советының барлык сессияләрендә шәхсән катнашырга бурычлы
- Депутат җирлек Советы сессияләренең вакыты һәм уздыру урыны, карауга кертелә торган мәсьәләләр турында үз вакытында хәбәр итә, шулай ук җирлек Советы регламенты нигезендә әлеге мәсьәләләр буенча барлык кирәкле материалларны ала.

3. Җирлек Советы сессияләрендә катнашу мөмкинлеге булмаганда, депутат бу хакта алдан ук җирлек башлыгына хәбәр итә.

Статья 15. Депутатларның җирлек Советының даими комиссияләре эшендә катнашуы.

- Депутат үзе әгъзасы булган җирлек Советының даими комиссияләренең барлык утырышларында шәхсән катнашырга тиеш.
- Депутатларның җирлек Советының даими комиссияләре эшендә катнашуы.
- Депутат даими комиссияләрнең утырышларын уздыру вакыты һәм урыны, карауга кертелә торган мәсьәләләр турында вакытында хәбәр итә, шулай ук җирлек Советы регламенты нигезендә әлеге мәсьәләләр буенча барлык кирәкле материалларны ала.
- Даими комиссияләр утырышларында катнашу мөмкинлеге булмаганда, депутат бу хакта алдан ук даими комиссия рәисенә хәбәр итә.

Статья 16. **Депутатның вазыйфаи затлар тарафыннан беренче чиратта кабул итүгә хокукы**

1. Депутатлар эшчәнлеге мәсьәләләре буенча җирлек территориясендә депутат (алга таба - җирлек) җирле үзидарә органнарының вазыйфаи затлары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр җитәкчеләре тарафыннан чираттан тыш кабул итү хокукыннан файдалана.

2. Депутат вазифаи затка турыдан-туры яисә вазыйфаи затның кабул итү (секретариат) аша телдән яисә язмача мөрәҗәгать итәргә хокуклы.

3.Телдән мөрәҗәгать иткән очракта кабул итү вакыты вазыйфаи зат тарафыннан җирлек Советы депутаты белән килешүләр буенча билгеләнә, ә депутатка язмача мөрәҗәгать иткән очракта кабул итү вакыты депутат мөрәҗәгатен алган вакыттан алып өч көннән дә соңга калмыйча вазыйфаи зат тарафыннан билгеләнә.

4. Депутатны өч көн эчендә кабул итә алмаганда, депутат белән килешү буенча вазыйфаи зат башка вакытны билгели.

Статья 17. **Депутатның мәгълүмат алу һәм тарату хокукы**

1. Депутат җирле үзидарә органнарыннан, муниципаль предприятиеләрдән һәм учреждениеләрдән һәм аларның вазыйфаи затларыннан аның закон тарафыннан саклана торган яшерен эшчәнлеге белән бәйле булмаган мәсьәләләр буенча мәгълүмат алырга хокуклы.

2. Депутат үз эшчәнлеге мәсьәләләре буенча массакүләм мәгълүмат чараларында федераль законда каралган тәртиптә чыгыш ясарга хокуклы.

Статья 18. **Депутат мөрәҗәгатьләрен карау**

1. Депутат дәүләт органнарына, җирле үзидарә органнарына, оештыру-хокукый рәвешләренә бәйсез рәвештә оешмаларга, иҗтимагый берләшмәләргә, депутат эшчәнлеге мәсьәләләре буенча тиешле вазыйфаи затларга телдән яисә язмача мөрәҗәгать итәргә хокуклы.

2. Депутат эшчәнлеге мәсьәләләре буенча мөрәҗәгать иткән җирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр һәм аларның вазыйфаи затлары депутатка аның мөрәҗәгатенә җавап бирергә яисә соралган документларны яисә мөрәҗәгать алган көннән соң 15 көн эчендә, әгәр ул өстәмә өйрәнү яисә тикшерү таләп итмәсә, белешмәләр бирергә тиеш.

3. Депутат мөрәҗәгатенә бәйле рәвештә өстәмә тикшерү яисә нинди дә булса мәсьәләләрне өстәмә өйрәнү кирәк булган очракта, әлеге статьяның 2 өлешендә күрсәтелгән вазыйфаи затлар һәм җитәкчеләр бу хакта депутат мөрәҗәгатен алган көннән 15 көн эчендә депутатка хәбәр итәргә тиеш. Ахыргы җавап депутатка депутатның язма мөрәҗәгатен алган көннән алып 30 көннән дә соңга калмыйча тапшырыла.

4. Дәүләт органнары, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә оешмалар, иҗтимагый берләшмәләр, аларның вазыйфаи затлары тарафыннан депутатларның мөрәҗәгатьләрен карау тәртибе һәм сроклары законнар белән билгеләнә.

5. Депутат җирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм алар куйган сорауларны карауда турыдан-туры катнашырга хокуклы.

Статья 19. **Депутат соравы**

1. Депутат яки депутатлар төркеме депутат гарызнамәсе белән җирлек башлыгына, җирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр җитәкчеләренә җирлек Советы компетенциясенә керә торган мәсьәләләр һәм үзенең депутат эшчәнлеге мәсьәләләре буенча мөрәҗәгать итәргә хокуклы.

2. Депутат гарызнамәсе җирлек Советы сессиясенә язма рәвештә кертелә һәм җирлек Советы сессиясендә игълан ителә. Депутат гарызнамәсен рәсмиләштерү җирлек Советы регламенты нигезендә башкарыла.

3. Депутат таләбе җибәрелгән орган яисә вазыйфаи зат аны алган көннән соң 15 көн эчендә аңа язма рәвештә җавап бирә.

Статья 20. **Депутатның бурычлары**

1. Депутат бурычлы:

1) үз эшчәнлеген гамәлгә ашырганда Россия Федерациясе Конституциясен, федераль законнарны, Татарстан Республикасы Конституциясен, Татарстан Республикасы законнарын, җирлек Уставын, башка муниципаль хокукый актларны үтәргә; гражданнарның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен үтәүне һәм яклауны тәэмин итәргә;

2) даими рәвештә, айга кимендә бер тапкыр, сайлаучыларны кабул итәргә;

3) гражданнарның, оешмаларның оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, иҗтимагый берләшмәләрнең, дәүләт хакимияте органнарының, җирле үзидарә органнарының мөрәҗәгатьләрен үз вакытында карарга һәм аларга үз компетенциясе чикләрендә җаваплар бирергә;

4) очрашуларда турыдан-туры сайлаучылар алдында хисап тотарга, шулай ук үзләренең эшләре турында массакүләм мәгълүмат чаралары аша елына кимендә бер тапкыр хәбәр итәргә;

5) депутат вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле чикләүләрне үтәргә;

6) аңа депутат вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле рәвештә танылган. Дәүләт серен һәм закон белән саклана торган башка серне сакларга, шулай ук шәхси тормышка, гражданнарның намусына һәм абруена кагылышлы белешмәләрне фаш итмәскә.

2. Депутат аңа федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, җирлек уставы һәм җирлек Советының муниципаль хокукый актлары белән йөкләнгән башка бурычларны үти.

Статья 21. **Депутатның җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәте**

1. Җирле үзидарәнең коллегиаль органы әгъзасы булган депутат җирлек Советы, аның органнары эшчәнлегендә актив катнашуын тәэмин итә торган тулы хокукка ия.

2. Җирлек Советы депутатның аның сайлау округындагы эше, җирлек Советындагы эше, аларга җирлек Советы карарларын һәм йөкләмәләрен үтәү турындагы хәбәрен тыңларга хокуклы.

3. Җирле үзидарәнең органнары һәм вазыйфаи затлары депутатка аның эшендә кирәкле ярдәм күрсәтәләр, җирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында депутатка хәбәр итәләр, үзидарәгә ия территориянең икътисадый һәм социаль үсеше программаларын үтәүнең барышы турында, депутатның тәнкыйть искәрмәләре һәм тәкъдимнәре буенча кабул ителгән чаралар турында депутатны өйрәнүгә, муниципаль берәмлекләрнең вәкиллекле органнары эше практикасын, җәмәгатьчелек фикерен өйрәнүгә ярдәм итә.

Статья 22. **Депутат эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре**

1. Депутат эшчәнлеген гамәлгә ашыруның социаль һәм башка гарантияләре җирлекнең законнары, муниципаль норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

2. Депутатларның җинаять яки административ җаваплылыкка тартылган хокукларын гарантияләү, тоткарлау, кулга алу, тентү, сорау алу, аларның җинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләренә карата башкарылу, шулай ук алар биләгән торак һәм (яисә) хезмәт урыны булган депутатларга карата оператив-эзләнү чаралары, аларның багажлары, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар карамагындагы элемтә чаралары чараларын исәпкә алу, федераль законнар белән билгеләнә.

3. Депутат тавыш биргәндә белдерелгән фикер, позиция, депутатның статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән вәкаләтләр вакыты узгач, әйтелгән фикер өчен җинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә депутат тарафыннан ачыктан-ачык кимсетүләр, яла ягу яки федераль законда каралган башка хокук бозуларга җибәрелгән очракларга кагылмый.

4. Даими нигездә вәкаләтләрне гамәлгә ашыручы депутат граждан, административ яисә җинаять эше буенча йә административ хокук бозу турындагы эш буенча яклаучы яисә вәкил (законлы вәкиллек очракларыннан тыш) буларак катнаша алмый.

Статья **23Депутат эшчәнлеген гамәлгә ашыруда каршылыклар тудыру өчен җаваплылык**

Әлеге Нигезләмәнең нигезләмәләрен җирле үзидарә органнарының, оешмаларның һәм иҗтимагый берләшмәләрнең вазыйфаи затлары тарафыннан үтәмәү, шул исәптән әлеге Нигезләмәнең билгеләнгән срокларын һәм депутат запросларына һәм мөрәҗәгатьләренә мәгълүмат һәм җаваплар бирү тәртибен үтәмәү, алдан ук ялган мәгълүмат бирү, мәгълүмат бирүдән баш тарту, аны бирүдән баш тарту, депутатларны кабул итү кагыйдәләрен бозу кануннарда каралган җаваплылыкка китерә.